

DIN
CUPRINS

Pagina 2

■ ACTUALITATEA
PENTRU TINERET

— Premiile ziarului „Scînteia tineretului” și ale „Suplimentului literar-artistic” pe anii 1986 și 1987

- Ce și cit învățăm din viața unei personalități
— Constantin Arseni :

TREBUIE SĂ TINDEM MEREU, CU DIRZENIE, CU TENACITATE, SPRE PERFECȚIUNE

Pagina 3

Pagina 5

- Cronică literară de Al. Piru
— Vrincenii

- O privire DIN-SPRE cei care vin
— Letiția Olariu, studentă

- Poeme de Nicolae Dragoș

- Proză de Areta Șandru

- Constelații lirice
— Adi Cristi

- Secvențe lirice

Paginile 6-7

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Scînteia

SUPLIMENT LITERAR-ARTISTIC

tineretului

Anul VIII

Nr. 15 (342)

12 pagini — 3 lei

Simbătă

16 aprilie

1988

Virtuțile dialogului

Noul itinerar al păcii, prieteniei și colaborării, purtat cu strălucire de tovarășul Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, în țări de pe continentul asiatic și în Australia, probează, prin întreaga sa desfășurare, o dată mai mult, că nici distanțele geografice, nici deosebirile de sistem social nu constituie piedici în calea dezvoltării unor raporturi fructuoase atunci cînd dorința comună de a dezvolta asemenea raporturi se sprijină pe idealuri comune, pe voința reciprocă de a conlucra pentru o lume a păcii și progresului tuturor popoarelor.

Evenimente de prim-plan ale actualității politice internaționale, momente de referință în cronica relațiilor bilaterale, vizitele oficiale la nivelul cel mai înalt ale solilor poporului român în Indonezia, Australia, Republica Socialistă Vietnam și Republica Populară Mongolă, precum și convorbirile dintre președintele Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, și președintele Pakistanului, Mohammad Zia-ul Haq, inscriu, incontestabil, contribuții de cea mai mare importanță la o mai bună cunoaștere a valorilor materiale și spirituale, la soluționarea în interesul popoarelor a marilor probleme ce confruntă lumea contemporană.

Fiecare etapă a strălucitei acțiuni politice pe care o întreprinde în această perioadă președintele Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, reliefează cu pregnanță însemnătatea hotărîtoare a dialogului la cel mai înalt nivel în impulsivitatea relațiilor bilaterale pe multiple planuri, în întărirea prieteniei și amplificarea colaborării. Primiriile calde, entuziaste, atmosfera sărbătorească rezervate înaltei solii de pace, prietenie și colaborare a poporului român, atât la Djakarta, cit și la Canberra, agenda bogată a convorbirilor oficiale și înțelegerile concrete la care s-a ajuns pledează elocvent în favoarea promovării dialogului între cei mai autorizați reprezentanți ai popoarelor.

Dincolo de perspectivele deosebite, concrete pentru impulsivitatea

„SUPLIMENTUL LITERAR-ARTISTIC”

(Continuare în pag. a 11-a)

Sat românesc

Dacă învățarea este un instrument de ascensiune socială, atunci învățarea limbii române este un instrument de ascensiune în universalitate. Ca mijloc de a vindeca, de a produce bogăție și voinție, de a fi mai uman, mai înțelept, mai viitor. Limba română este un fel de estetică și un fel de morală. Este un fel de instituție și un mod de a fi. Este o ordine socială și o istorie.

Inceputul vieții oricărui scriitor adevărat este deci limba română. După logica sa proprie și după felul în care se uită pe fereastra ta, scriitorul dă seamă de tot ceea ce devine sub ochii noștri. În diverse reprezentații teatrale, în aer liber, în re-

șitaluri de poezie, de muzică de cameră, în balet, muzică simfonică și în operă, scriitorul exprimă un ritm și o rimă a zilei pe care cu maximă intensitate trebuie a

Scriitorul adevărat

o trăi. Ziua de azi include în ea și pe cea de ieri dar mai ales pe cea de mâine. Iar dacă astăzi ești mai bogat decît ieri și mâine vei fi mai bogat decît astăzi, e foarte adevărat.

Scriitorul adevărat este cel care „privește” lumea cu urechea muzicianului, cu ochiul pictorului și cu degetele sculptorului. El trece pe

Fulgurări

Să scrii cu iarbă

Să-ți mingi coșul pieptului cu iarbă,
să-ți pui pe gură cerul ca o gură,
s-apeși cu el această piele caldă

prin tine norii să călătorească,
din trupul tău să-și implinească golul,
să scrii cu iarbă,
litere să pască
iubirea ce îți dă acum ocolul

ca și cum de făptura ta legată
ar fi rămas din lanț doar o verigă
să scrii, să scrii, să scrii
să nu se mai audă
gura ce strigă
cerul care strigă
o iarbă, ce țîșnești nepămîntească
găsește-mi în tulpina ta fridă,
cu seva ta iubirea mea să crească.

DOINA URICARIU

stradă și se umple de soarele de deasupra acoperișurilor. El trece pe stradă și privește la tine zîmbind. El îți răspunde la salut și îți întinde o mînă cu care te

cele mai frivole manifestări culturale). El spune răsădit și adevărat tot ceea ce se întîmplă în jurul lui. Argumentele sale sînt formulate în cel mai simplu și simplu limbaj cu putință: cel de la un om la alt om.

Scriitorul adevărat vede marea din clipele patriei, din istorie și din limba română. Chiar dacă scrie despre, să zicem, cele mai înmiresmate grădini, el (scriitorul adevărat adică) transmite în pîlde o realitate.

Scriitorul adevărat, pe care îl poți vedea chiar acum doar întorcînd puțin capul, scrie pentru clipele patriei, pentru istoria ei și pentru limba română.

NICOLAE ILIESCU

Pagina 9

- Dezbateră noastră
— Pe ce credeți că se bazează succesul romanului „Cel mai iubit dintre pămînteni” ?

■ Raportări la universal

- Condiția artistului într-o viziune voiculesciană

- Ce mai scriu revistele ?

Pagina 10

Pagina 11

- Serialul nostru
— Borges despre Borges

- Pași prin bătătura planetei
— Marrakech, Marrakech...

Virtuțile dialogului

(Urmare din pag. 1)

amplificarea și diversificarea concluziilor bilaterale în domeniul de cel mai mare interes, pentru extinderea schimburilor economice, vizitele tovarășului Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, în țări din Asia și în Australia au prilejuit, în fiecare dintre țările vizitate, exprimarea înaltei considerații față de principialitatea politicii externe românești, față de consecvența și dinamismul cu care România promovează în viața internațională un sistem de relații interstatuale noi, în consens cu cele mai imperioase cerințe ale epocii. Re-

levant este, într-un asemenea context, faptul că vizita președintelui României în această săptămână la Canberra este prima vizită în Australia a unui șef de stat din Europa răsăriteană, iar aprecierile oficialităților australiene față de acest important moment politic sînt deosebit de ilustrative. Premierul Robert James Lee Hawke, în toastul rostit la dejunul oferit în onoarea tovarășului Nicolae Ceaușescu și a tovarășei Elena Ceaușescu, arată: „Națiunea dumneavoastră și-a menținut identitatea de-a lungul unor perioade de dificultăți și conflicte în Europa timp de mai multe

secole. Noi respectăm acest fapt. Cunoaștem și respectăm, de asemenea, faptul că, sub conducerea dumneavoastră, România a dorit și dorește să adopte poziții independente în probleme importante”.

Constituie pentru tinerii patriei temeuri de profundă satisfacție asemenea recunoașteri și aprecieri, mărturii ale înaltei stime și considerații de care se bucură pe toate meridianele planetei demersurile statornice ale conducerii partidului și statului nostru în favoarea făuririi unei lumi fără arme și fără războaie, a unui viitor sigur și demn pentru toate popoarele.

Ce e nou la teatru

Interlocutor azi

Cornel Todea

Directorul Teatrului „Ion Creangă”

— Stimate tovarășe director, au trecut 23 de ani de la „Povestea lui Harab Alb”, premiera prin care noul teatru al tinerilor și copiilor își făcea apariția în București: Teatrul „Ion Creangă”.

— Pentru toți cei care l-am slujit, această perioadă a însemnat o serie de spectacole pe care le-am gândit ca pe niște adevărate sărbători, adresate în primul rînd copiilor. În viața artistică a orasului el și-a găsit modalitățile sale proprii — noi și multe — de a recepta interesul lor. Colaborarea cu copiii a mai însemnat și un prilej de a pregăti, și de a asigura, în perspectivă, publicul de mine al teatrelor.

— În dimineața aceasta, Oltenița a solicitat nu mai puțin de o mie de bilete. Teatrul din Piața Amzei este o veche cunosțință nu numai a bucureșteanului, dar și a celor aflați la sute de kilometri de el.

— Este vacanță și întreabare: n-aveți o mie de bilete în plus? mi se pare pe deplin justificată.

— S-ar putea spune că aici, la Teatrul „Ion Creangă”, există spectacole-scoală, spectacole-divertisment care să cultive gustul artistic, captiv, obișnuind, educind totodată.

— Publicul nostru e mereu înnoit prin generațiile care se ridică. Povestii de demult a lui Harab Alb, i s-au adăugat, de-a lungul timpului Pinocchio, David Copperfield, Toate pinzele sus, Nota zero la purtare, Un tînăr printre alții, Cenusa-reasa, Vrăjitorul din Oz, Muzicanții veseli, Mary Poppins. O tematică diversă, cu glume sau piese mai puțin glumete, și care toate, au beneficiat în egală măsură, de succes. Obligațiile noastre sînt foarte mari. Uneori, copiii nu sînt capabili să accepte evenimentele cu suficient discernămint. Reacțiile lor sînt diferite. Micii spectatori pot sta fascinați în fotoliu, participînd, fără să comenteze, sau dialogînd în permanență ca niște comentatori sportivi. Ei trebuie educați — asta e doar meseria noastră — atrăgîndu-le atenția, prin mijloacele specifice teatrului, că sala de spectacol nu trebuie confundată cu un spațiu în aer liber.

— La ce invitați copiii — dar și pe noi, ceilalți — aici, la teatru?

— Încercăm să restituim, generațiilor după generații, marile mituri pe care ei trebuie să le îndrăgească, în care să-și regăsească cele mai iubite personaje sau să se regăsească pe sine. Mulți dintre eroii le vor fi cu siguranță vecini și contemporani. Continuă gala de rock „Pro musica”; Daniela Anencov prezintă în fata lor recitalul: „Stop! În top, Daniela!”; la începutul lunii vom mai prezenta o nouă premieră, „Turandot”, în regia lui Gelu Colceag, scenografia N. Ularu.

— Ce vă pregătiți să aduceți nou teatrului „Ion Creangă”?

— Încercăm să-i dăm o notă personală prin care să ne achităm de obligațiile frumoase față de cei mai tineri dintre spectatori, abonații nostri permanenți. Încercăm, iarăși, ca teatrul nostru să devină un loc de seducție pentru tînăra generație. Și, pentru că adolescenții nu-l mai socotesc ca pe un teatru al lor, o ferta noastră se va îndrepta și spre vîrstă pe care o au, gîndind pentru ei acel tip de spectacol care să-i intereseze. Vrem ca în toamna aceasta, prin lansarea spectacolului „Îndrăgostiții de la ora nouă” de Adrian Dohotaru, să ne creăm un nou statut.

A. POPA

ACTUALITATEA PENTRU TINERET

NOTE • INFORMAȚII • MICROINTERVIURI

AGENDA • AVANPREMIERE • RECOMANDĂRI

Premiile ziarului „Scînteia tineretului” și ale „Suplimentului literar-artistic” pe anii 1986 și 1987

PREMIILE ZIARULUI — 1986

Publicistică — reportaj: Nicolae Militaru, Mioara Vergu, Emilia Vasiliu, Marina Almășan-Ungureanu;
Poezie: George Țârnea, Dumitru Ion Dincă, Corneliu Tălmăciu;

Artă fotografică: Lucian Ionică.

PREMIILE „SUPLIMENTULUI LITERAR-ARTISTIC” — 1986

Premiul special — Șerban Cioculescu.

Publicistică literară — Ioan Holban, Aureliu Goci, Nicolae Țone.

Proză: Adrian Costache, Ovidiu Hurduzeu, Elena Ghiban-Smeu.

Poezie: Gabriela Negreanu, Constantin Barbu.

Artă plastică: Svetlana Utto.

Muzică: Vasile Vasilache.

Artă cinematografică: Oana Sirbu, Ștefan Bănică jr.

Debut: Daniela Drăghia, Ruxandra Mărginean, Cătălin Anuța, Ionuț Cirjan.

PREMIILE ZIARULUI — 1987

Publicistică-reportaj: Aurel Perva, Emeric Szekely, Ion Don, Vasile Neagoe.

Poezie: Carmen Maier, Dumitru Dumitrică.

Grafică artistică: Gabriel Florea.

PREMIILE „SUPLIMENTULUI LITERAR-ARTISTIC” — 1987

Premiul special — Alexandru Piru.

Publicistică literară: Dorin Măran, Cristian Popescu, Ileana Popescu-Holban.

Proză: Constantin Stan, Ștefan Mitroi.

Poezie: Liliana Ursu, Dumitru Velea.

Critică literară: Traian T. Coșovei, Dan-Silviu Boerescu, Delia Dumitriu.

Artă plastică: Cercul „Crom” al elevilor din comuna Albești-Argeș, condus de prof. Elena Stoica.

Muzică: Angela Burlacu, Valentina Sandu.

Debut: Olga Ghițescu, Denisa Udroi, Iulian Costache.

Evocare

Miercuri, în cadrul Rotondei 13, la Muzeul Literaturii Române s-a desfășurat o evocare **ADRIAN MANIU**. Au participat acad. Șerban Cioculescu, Vlaicu Bârna, Marin Bucur, N. Carandino, Dumitru Micu, Stroe Slatineanu. Actorul Mircea Constantinescu de la Teatrul din Giulești a citit din poezia scriitorului omagiat. (S.U.).

Proză scurtă

O veste de interes pentru cenaclurile literare și membrii acestora: luna viitoare, în zilele de 13 și 14 mai, se va desfășura la Siliștea Nouă — Teleorman, în organizarea Uniunii Scriitorilor din R.S.R. și a Comitetului județean de cultură și educație socialistă Teleorman, cea de-a IV-a ediție a Concursului de proză scurtă „Marin Preda”. Totodată, concursul va prilejui manifestări literare în cele-

Baladele Dunării

În zilele de 22, 23, și 24 aprilie 1988 se desfășoară, la Galați, cea de-a X-a ediție a Concursului de creație și interpretare „Baladele Dunării”.

Avînd drept scop stimularea creației poetice și muzicale a tinerilor, acest concurs și-a căpătat un loc distinct în spațiul manifestărilor de profil din țară.

Deschis unei largi participări, concursul „Baladele Dunării” a reunit în cele nouă ediții și a afirmat valori ale artei tinere de pe tot cuprînsul țării. Pentru această ediție a X-a, jubiliară, se mai primesc încă, pe adresa Casei de cultură a științei și tehnicii pentru tineret din Galați, poezii și cîntece originale aparținînd în mod deosebit debutanților, creatorilor tineri.

Un juriu alcătuit din personalități ale vieții noastre culturale-artistice va desemna, după cele trei zile de confruntare, cîștigătorii acestei noi ediții a Concursului de muzică și poezie „Baladele Dunării”.

alte localități teleormăne: Alexandria, Turnu Măgurele, Roșiorii de Vede, Zimnicea, Videle.

Vă recomandăm

CONCERTE SIMFONICE

● **Dirijorul belgian André Néve** va susține în zilele de 25 și 29 aprilie concerte cu Filarmonica din Arad și Tg. Mureș, în orașele respective.

● **Pianista Maria Asteriadou**, din Grecia, susține în zilele de 26 și 29 aprilie, la Iași, concerte cu Filarmonica ieșeană.

● **Dirijorul Franc Morghenstern** din R.D.G. va prezenta două concerte la Brașov acompaniat de orchestra Filarmonicii din localitate ● În zilele de 25 și 26 aprilie organistul **Jochim Dalitz** din R.D.G. va susține recitaluri la Filarmonica din Cluj-Napoca și la cea din Tîrgu-Mureș. ● **Dirijorul italian Vittorio Gaioni** repetă la Opera Română din Cluj-Napoca. Spectacolele vor avea loc în perioada 25 aprilie — 25 mai ● **Pianista italiană Maria Luiza Za-**

dra va susține un concert în ziua de 21 aprilie în compania orchestrei Radioteleviziunii Române ● În zilele de 21, 23, 25 și 26 aprilie va susține recitaluri și concerte în orașele Arad, Timișoara, Brașov și Sf. Gheorghe violonista **Maria Bălint** din R.P. Ungară. ● La Iași în ziua de 18 aprilie, solistul concertului susținut de Orchestra Filarmonică din localitate va fi **Serghei Sudzilovski** din U.R.S.S.

EXPOZIȚII

● La Galeria Căminul Artei s-a deschis expoziția colectivă

de pictură a U.A.P. cu titlul generic „Peisajul”. Participă artiști din toate generațiile. La parterul aceleiași galerii, tinerii designeri și plasticieni expun obiecte de vestimentație și decorație alături de tablouri și sculptură mică. ● În data de 21 aprilie are loc la Galeria Orizont vernisajul selecției de tapiserie a **Cellei Neamțu** și sculptură a lui **Corneliu Tamarov** ● La sala Atelier 35 de la Galeria Orizont semnează pictură **Traian Postolache** ● La Sala Dalles va fi inaugurată „Bienala republicană de pictură și sculptură”. (**Liana Cojocaru**).

Important

Concursul cîntecului politic pentru tineret

Ediția a VII-a

Se află în plină desfășurare **Concursul cîntecului politic pentru tineret** — manifestare cultural-artistică de tradiție înscrisă în calendarul de acțiuni al C.C. al U.T.C., bucurîndu-se de o amplă rezonanță în rîndul celor mai largi mase de tineri. Cu începere de ieri, 15 aprilie 1988, gazdă a ediției din acest an, a VII-a, este sala de concerte a Radioteleviziunii Române.

Desfășurîndu-se pe două secțiuni: **muzică corală și muzică ușoară**, Concursul cîntecului politic pentru tineret aduce la rampă 17 piese corale și 17 piese de muzică ușoară, la acestea adăugîndu-se și două lucrări muzicale în afară de concurs. Iși dau concursul interpreți tineri și foarte tineri de muzică ușoară și, totodată, renumite formații corale precum Corul Radioteleviziunii Române, Corul Liceului de artă „G. Enescu” București, Corul „Preludiu” al Ansamblului artistic al U.T.C., Corul Filarmonicii de stat din Cluj-Napoca.

Miine seară, de la ora 18, Gala laureaților.

FILM

Fellini interviewat

Filmul Interviu poate incepe in clipa cind toate elementele lui pregătitoare si-au atins „punctul de fierbere“... In felul acesta Federico Fellini ne pune un autointerviul cinematic in prima dintre „Zilele filmului italian“ la Bucuresti.

Interviu, si ma incurajez sa o spun de la inceput, nu cred ca fi filmul cel mai bun al lui Fellini, dar pentru ca in cadrul este foarte adesea regizorul in suși, si pentru ca el ni se oferă odată cu știinta spectacolului cinematic.

Un sentiment de probă, ca o altă probă de orchestră, se instituie, subordinându-și episoadele colorindu-le sentimental, ca o încintare continuă și polivalentă. Nu e locul in acest spațiu să încercăm a face o distincție între ceea ce ar putea părea, de pildă, „metafilmic“ și ce anume „metacine-matografic“.

IOAN LAZĂR

MUZICĂ

Din nou despre studenți

Îi cunosc pe colegii mei de Conservator — poate de ani de zile, pe unii, poate numai de câteva luni, pe alții. Și, totuși, încă nu m-am obișnuit să nu mă mai minunez de câte ori îi văd metamorfozându-se in artiști.

Pentru că aș dori să mă opresc la autentice acte artistice, rezultate din laboratorul formării muziciale, așadar la momente ale evoluției unor studenți surprinse din stagiunea Conservatorului bucu-reștean.

Revenind la constatările introductive, am admirat orchestra Conservatorului, omogenitatea, muzicalitatea și plăcerea sa de a cînta in Concertul educativ susținut la Ateneu (27 martie).

VALENTINA SANDU

PLASTICĂ

Zidirea de sine

La Galeria „Orizont“, in sala „Atelier 35“, consacrată noilor revelații plastice și autorilor tineri, o plăcută și realmente interesantă expoziție — cea dintii a sa „personală“ — ne prezintă acum pictorul și graficianul Dragoș Filip, absolvent al Institutului de Arte Plastice „N. Grigorescu“ (1980).

Sint reunite, in mod miraculos, pe acest restrîns spațiu, nu mai puțin de 60 de lucrări, asamblate in cadrul unui cidu unitar, intitulat, in spiritul unei grave reflexivități de arhaic substrat: Zidirea.

Este bine precizată înruderia aproplată a picturii murale post-bizantine cu aceea tezaurizată in ve-chile iconostase și panouri de altar, atît prin asociațiile tematice cît și prin scrupulozități canonicie preluate, astfel încît apartenența efectivă a lui Dragoș Filip apare certă și dedicată cu obstinație unei „maniere“ căzută într-o aparentă desuetudine, dar capabilă orînd de un potential reviriment.

Ne putem, astfel, imagina cum a evoluat însuși Henry Moore de la studiile osteologice la sculptu-rile sale articulate.

TUDOR GEORGE

Dialog și lectură

Citesc in atît de subtilă și incitanta exegeză datorată lui Gh. Vlăduțescu („Deschideri către o posibilă antologie“, Editura Științifică și Enciclopedică, 1988) această observație: „Pentru noi, presocraticii sint descoperirea noastră.

această „lectură de epocă“ drept imuabilă și definitivă, cind ea este una vie, dinamică, dialectică prin însuși spiritul ce o animă.

cism — se înscrie în aceeași ordine. Este, însă, la fel de adevărat că anumite lecturi, prin însăși internaționalitatea lor, pot impune, chiar pentru multă vreme, propria imagine, indiferent de legitimitatea sa.

care fiecare epocă se simte chemată să o facă. Două vorbe, in final, și despre tipologia lecturilor. Se discută tot mai insistent dinstingîndu-se între o lectură sa-cră (lectura obsedantă a unei singure, infailibile cărți) și cea profană (deschisă unei infinite serii de cunoaștere).

ȘERBAN CIONOF

Spre izvoarele natale

Ion Pandelescu demonstrează prin prima sa expoziție personală de la Galeria Eforie că este un artist aflat in plină maturitate creatoare. Cele 35 de uleteri expuse, realizate in experiența sa de un deceniu ca profesor într-o comună de la Dunăre, create majoritatea in spiritul tradiției lui Grigorescu, stau sub semnul armoniei și echilibrului construcției picturale.

Pe ce credeți că se bazează succesul romanului „CEL MAI IUBIT DINTRE PĂMÎNTENI”? (v)

Delia Dumitriu

Nu numai o carte de succes

După un număr de ani și de cărți bune, consacrate unui autor care conține datele care să implinescă așteptările publicului. Ca să ne ferim, însă, de capcana comparațiilor cu celelalte volume ale prozatorului — comparație productivă, altfel, metodă careia nu i se poate nega incontestabilul merit al organizării valorice-evolutive a universului creat, dar care, iarăși, ar putea umbri, în loc să releve, meritele cărții în discuție, în cazul în care am privi, abuziv, datele acestui roman din perspectiva celorlalte — așa avansa o ipoteză: dacă acest roman ar fi fost prima carte publicată de Marin Preda?! Pentru că, deși volumele lui Preda poartă marca unui stil unic în literatura noastră, a unei viziuni auctoriale proprii, fiecare este un tot în sine, o unitate de sine stătătoare.

Roman înseamnă evadarea din cotidianul propriu într-o zonă transmutată, transfigurată spațial și temporal; de cele mai multe ori, în cazul cărților bune, evadarea se transformă într-o subtilă sau direct manifestă implicare, actul lecturii fiind un act asumat, de altfel. Iar romanul lui Marin Preda este incitant și surescitant, de o complexitate cu atât mai relevabilă cu cât trecerile dintr-un „teritoriu” în altul se fac firesc și continuu. Bildungsroman, „love story”, roman cu miză politică, de observație socială cu tentă tipologizantă, nuanțat filosofic, ușor „policier” — iată câteva posibile moduri de lectură abordabile în această carte.

Dacă un cititor inclinat spre reflexie, cu o structură sensibilă, ar putea aprecia romanul dintr-o perspectivă ontologică particularizată — devenirea unui om, care, privind retrospectiv, afirmă și existența unui tragism conținut al destinului —, un altul, pentru care statutul valoric al cărții este direct proporțional cu senzaționalul cuprins în ea, va fi atent la aceleași evenimente, sesizând însă răsturnările de situație. Pentru că, paradoxal, există o oarecare doză de „romantism, bine temperat”, camuflat de un puternic realism; de la furia adolescenței, la devenirea primei tinereti, urmată brusc de izolare și cădere pe plan social, apoi cucerirea treptată a unui nou statut, urmata de un nou eșec și, din nou (mai mult anticipat, totuși) reînnoirea. Fiecare vîrstă fiind marcată de o experiență erotică (Nineta, Căprioara, Matilda, Suzy), iată și o altă categorie de interes, poate cea mai importantă, a romanului. În treacăt fie spus, erosul devine de multe ori în proza postbelică prilej pentru deschiderea spre politic. Atunci cînd intră în discuție ceea ce s-a numit „obsedantul deceniu”, iubirea este și o iubire „confesivă” (se mai pot cita, spre exemplificare, „Galeria cu viță sălbatică”, „Pășările”, dintr-o „galerie” de cărți izbutite). Prima întâlnire profundă dintre Suzy Culala și Petrinî devine o primă discuție centrată în jurul evenimentelor de epocă și, totodată, refugiu și debuseu al obsesiilor și trăirilor traumatizante. Lăsînd deoparte episoadele Nineta, Căprioara — preluări ale marilor impacte — iubirea lui Petrinî stău sub semnul oglinzii. Aceleași situații își găsesc rezolvări deosebite. Întîlnirea lui Petrinî cu Matilda este, din prima clipă, hotărîtoare: strălucirea, apariția femeii zdrobesc. Suzy, însă, nu-i atrage atât de definitiv și neechivoc privirea. Cuplul Petrinî-Matilda pare a-și fi epuizat, a-și fi consumat arderea înaintea definitivării unui prezumptiv drum de o viață, în timp ce cu Suzy conviețuirea pare a îmbogăți resursele iubirii cu fiecare clipă. Scena lecturii celebrelor manuscrise de texte filosofice repetată, devine ontologică — prin contorsiunile psihologice și tensiunea dramatică, explicate și motivate mult mai firzuiu, cînd evenimentele s-au distanțat în timp — în cazul Matildei. (Nu este singurul loc al cărții în care cititorul este tentat să exclame: „cită viață, atîta literatură!”). În timp ce Matilda acceptă maternitatea, ba chiar se închide egoist, se izolează în acest cerc feminin, Suzy o refuză, la fel de egoist, rămînînd partenera celui de lângă ea. Dacă Petrinî observă urîșenia Matildei, în momente de fatisă înstrăinare, atunci cînd gîndurile se concentrează asupra vinii celuilalt, în schimb, avocatul și prietenul acestuia surprinde înfrumusețarea bruscă a chipu-

lui lui Suzy în momentul comunicării cu „Victoria”. Și s-ar putea continua așa, pînă la ruptura finală a atât de delicatele mecanisme afective. Întrebarea care se pune (iar răspunsul la ea ar putea conține o explicație a succesului de care se bucură romanul) este: a fost Petrinî iubit, sau titlul este doar de un sarcasm amar? (Poate explicația nu ne este încă la îndemînă, așa cum, de exemplu, nu se explică fuga îndrăgostită a lui Fred Vasilescu de d-na T., din cunoscutul roman camilpetrescian). Iar celebra frază de încheiere a romanului este oare mărturisirea unui regret retrospectiv și concesiv, sau a unei virtuale aspirații, ceea ce ar da o altă deschidere finalului?! Matilda și Suzy — două răspunsuri la un același eveniment uman: împlinirea prin iubire. Și, odată cu ele, conștientizarea erorii, a greșelii, aproape imperceptibilă în miezul evenimentelor, lucid observată printr-o detașare prilejuită de trecerea timpului. Ceea ce rămîne este aspirația continuă spre iubire — ca posibil punct de echilibru și mijloc de remediere a efectelor unei lumi devenite teritoriu al erorilor valorice, al convertirii deformate și deformante a realității deusoluate, transformată într-o farsă a statutului uman, deseori atingînd grotescul (vezi, primarul și cariatidele, echipa deratizatorilor, scenele din detenție).

Mersul vremurilor sub care stă „bielul om” contaminează uneori relația inter-umană. Între fostul dirz luptător (Ion Micu) și prietenul care abdică în fața unei promiscuități a terorii, prin acceptarea (chiar dacă nu în forul interior) a non-valorii, prizonier al propriilor conflicte, și Vintilă, cel care taie nodurile gordiene ale existenței fără ezitare, tranșant, dintr-o dată, se conturează posibile modele de a fi și, totodată, „lecții” pe care istoria le oferă lui Petrinî.

Și, iată alt merit al romanului lui Marin Preda: creator al unor personaje complexe, bine construite, de o consistență solidă realistă, personaje care, puternic individualizate construiesc o lume în cea mai sănătoasă tradiție tolstoiiană (adaptată, desigur, la realitățile contemporaneității și la particularitățile sensibilității artistice a creatorului român).

Nu lipsită de interes (și, deci, miză de succes de lectură) este evocarea unor figuri marcante ale literaturii române, evoluînd în împrejurări limitate ale culturii, ceea ce pe lângă plusul de autenticitate, de veridicitate, adaugă la celelalte calități ale romanului, oferă acestei cărți statut de reper recent în istoria literară — așa cum este construită de proprii ei creatori de literatură. Și, în cele din urmă, dar nu în ultimul rînd, stilul direct, precis, plin de sevă, inimitabil, al lui Marin Preda, construind un întreg univers pornind de la un singur punct de sprijin: cu vîntul.

Corneliu Tălmăciu Un roman sublim, monșer!

Dumneata, monșer, ne vorbești, ca un mare creator, cu cea mai adîncă sinceritate tocmai despre ce îl doare mai mult pe oricare dintre noi: despre puterea iubirii și despre moarte, despre un anume pericol de a silui viața, spiritul, cit și despre epifanii dogmatice ale istoriei, despre paradisul sufletului și despre înstrăinare, despre împliniri și despre puterea de a rezista în eșecuri, despre ideal și despre riscul anonimării, despre fericire și despre crepuscul... Despre toate dintre acestea pentru care sintem atât de însetați, uitînd, sau refuzînd să credem (să fie bine, să fie rău?!), că, într-un anume sens, trăim sub semnul destinului lui Tantal — despre mărăția și hăurile sufletului: despre Om.

„Mi-am recitat acest lung manuscris, spui undeva la sfîrșit, monșer, și dincolo de ceea ce el conține, m-a uimit barbația concretului — sublinierile să știi că îmi aparțin —, pe larg etalat, și cu plăcere vizibilă, și pe care nu l-am putut ocoli fiind încredințat că altfel m-ași fi chinuit îndelung, fără să obțin, spiritualmente, eliberarea totală a conștiinței mele de ceea ce am trăit. Am fost ispitit, o clipă, să-l arunc pe foc. Și totuși, mi-am spus, trebuie să-i dau dru-

mul să meargă. Mulți dintre semenii mei au gîndit poate la fel. Mitul acesta al fericirii prin iubire, al acestei iubiri descrise aici și nu al iubirii aproapei, n-a încetat și nu va înceta să existe pe pămîntul nostru, să moară adică și să renască perpetuu. Și atîta timp cit aceste trepte urcate și coborîte de mine, vor mai fi urcate și coborîte de nenumărați alții, această carte va mărturisii orîcînd: „dacă dragoste nu e, nimic nu e!” Unii au interpretat însă că sintagma „plăcere vizibilă” deconspiră, dîndu-le în aparență apă la moară, o anume lejeritate a stilului, la îndemînă oricui, neputînd înțelege că viața, în fundamentele ei, nu e neapărat, și nici nu urmărește a fi, una estetică, sulemenită, ci e vorba doar despre acea febrilitate a spiritului dumitale, monșer, din timpul lucrului, confundînd demonizarea, văpaia ce te-a învăluit în actul scrisului, dînr-o suflare, cu ușurătatea, ca să nu spun cu iresponsabilitatea. Într-unul din aforismele sale, Buffon spunea că „stilul este omul”. E, într-adevăr, o fărîmă de adevăr în această afirmație, dar e o fărîmă de adevăr și faptul că timpul nu a mai avut răbdare să-ți slefuiești manuscrisul, înclaud parca pe cuvinte că nu se aștern pe hîrtie mai repede, dorînd să spul totul dacă s-ar fi putut dintr-odată, cum e însă o fărîmă de adevăr și faptul că nu de puține ori stilul nu este omul, ci epoca. Și timpul asupra căruia te-ai aplecat, parabolizîndu-l, numai stilizat nu era.

În fond, povestea/romanul dumitale e una/unul de esență tragică, constituind un adevăr faptul că, din nefericire, tragedia s-a mutat din estetic în ontologic. Asemeni deruta(n)tei epoci pe care cu atîta forță ai reînviat-o, personajele dumitale, chiar și acelea care dețin puterea, trăiesc sub semnul nefericirii. Dar, în definitiv, nu neapărat cazul particular al unuia sau altuia interesează, ci acea extraordinară seduție prin care ai reușit să ridici în plan general anume forme bizare ale vieții, cu semnul minus în față, deget arătător timpurilor pentru a le evita. Și orice s-ar spune, dumneata, monșer, ești genial în a descrie amurgurile secetoase ale vieții (amintește-ți, nu mai departe, decît Moromeții I și Delirul) și mai puțin strălucirile iluzorii. Vectorul thanatic al spiritului, direcția entropică a vieții în general par la dumneata o adîncă obsesie, fericit sublimată. Nietzsche, în Originea tragediei, amintește de o veche legendă a grecilor despre cită insistență a deus regale Midas pe lângă un înțelept silen pentru a afla adevărul-cel-atîț-de misterios-al-vieții. Dar Victor Petrinî, au vociferat unii, nu-i decît un biet asistent universitar, cum să aibă, așadar, pretenția de filosof, fiind atîț de pasional. Ca și cum ne-am fi dorit drept personaj un Buddha, ascetic și cu privirea impersonală, golită de lume (găsîndu-l-se și atunci, probabil, romanului învinuiri destule, cum că personajul nu ar fi viu, un principiu — mereu apare cineva pigmeu dînd să minimalizeze mărăția muntelui!), nevoind însă aceia să priceapă elementarul fapt că în împărăția gîndului nu e neapărată nevoie de cartoane presărate cu beteală, prin care să se audă glas duios de clopoței, și nici faptul că puterea minții nu e direct proporțională cu vreo treaptă socială. În primul rînd, filosofia lui Petrinî e una convulsionată, monșer, ce nu mai are posibilitatea și nici puterea de a apărea în mantie regală, ci prăfuită, de multe ori rînăită, pasăre phônix înjugată în propria-i cenușă, dar niciodată deposedată de vis și speranță, chiar și atunci cînd pare disperată.

Romanul, în definitiv, e o poveste adusă cititorului cu tot nămolul vieții, o artistică defulare, peșteră întunecoasă a sufletului, uitată de om sau în care nu a putut pătrunde pentru a face cit de cită ordine, prin care însă colcăie atîtea otrăvuri, iar un personaj prins în chingile vreunui sistem ne-ar fi plictisit de moarte, preferînd ceea ce ne-ai adus, monșer, la ospăț, spirit viu care ne cutremură sufletele și ne arde conștiințele. E frumusețea vieții pe care ne-ai arătat-o ținută în postură de cenușăreasă, ca o tragedie; e idealismul iubirii ne-reușind să înalțe realitatea agresiv-grosieră, acea eternă nevoie de iubire, de suflet, a fiecăruia. Și cum să nu ne intereseze, cum să nu fim solidari cu aceste lecții ale istoriei, cu aceste destine dacă vorbesc cu atîta suflet tocmai despre adîncurile sufletului din noi!...

Și nu o fi poate un roman impecabil — îți amintești ce se spunea odată I. Vinea: „Îmi place frumusețea ușor atînsă de nefrumusețea!” — dar e cu siguranță un roman sublim, monșer!...

Mircea Cristea

Dialectica relațiilor interumane

Marin Preda se dovedește el însuși un investigator al universului fascinant și contradictoriu al relațiilor interindividuale, prin analiza minuțioasă întreprinsă asupra „biografiei” „obsedantului deceniu”, avînd drept motiv literar „odiseea” lui Victor Petrinî. Succesul unui astfel de roman nu poate fi „explicat”, ci argumentat pe baza unui studiu privind condițiile și factorii receptării și asimilării operei în circuitul valoric al literaturii noastre. Pînă cînd se va realiza acest deziderat, opiniile cititorilor și, cu deosebire, ale criticii literare pot contribui la crearea unui climat al dezbaterii sincere, principiale, pe baza cărora se pot întocmi fișe pentru o biografie critică a operei.

Pornind de la impresia generală resimțită la prima lectură și, mai ales, reflectînd la condiția existențială a eroului principal, se pot desprinde câteva alternative posibile ale succesului acestui roman. Astfel, cititorii întîlnesc în paginile cărții o lume aflată în pragul derutei axiologice, al pierderii încrederii în valori întemeiate pe cînte, adevăr, dreptate, demnitate. Consideră însă că meritul incontestabil al cărții îl constituie maniera în care autorul ne poartă pe traseele existențiale ale lui Victor Petrinî. Stilul autorului devine, din acest punct de vedere, „ochiul magic” care menține starea de veghe a conștiinței cititorului. Împreună cu autorul, încercăm să descifrăm mecanismele înstrăinării de sine a eroului, într-o perioadă în care mutațiile social-politice ale revoluției socialiste au scos la suprafață — pe lângă valori și principii noi, promovate de tînăra societate în formare — unele conduite și atitudini greu de „surprins” în categorii și concepte de către tînărul asistent de la Filosofie. Aspirația sa de a întemeia un sistem filosofic suferă un șoc în fața condițiilor și factorilor alienanți care îi distorsionează comportamentul, determinîndu-l să-și modifice radical nu numai ruta profesională, ci și întreaga viață. În final, eroul ajunge la împăcare cu sine, la sensul profund umanist al aserțiunii: „dacă dragoste nu e, nimic nu e!”

Victor Petrinî este prins în situații existențiale, din ligamentele cărora nu poate ieși decît printr-o lucidă și minuțioasă introspecție, dublată de un efort continuu spre analiza unor conduite și caractere umane de o mare diversitate tipologică. Petrinî întreprinde, de altfel, un veritabil experiment sociologic, încercînd să reconstituie dimensiunile reale ale funcționalității sistemului axiologic din perioada anilor '50. Rezultatul „studiiilor” și observațiilor sale nu sînt extrase din operele gînditorilor studiați, ci din propria sa experiență sau din experiența celorlalți, trecută însă prin filtrul reflecțiilor sale asupra individului și condiției umane.

Numeroasele monologuri ale lui Petrinî — care conferă romanului o mare densitate a idelilor „văzute” și „trăite” în miezul evenimentelor — se constituie în tot atîtea pledoarii pentru a fixa, nu atît reperele concepției sale despre lume și viață, cit mai ales de a-și asigura sieși certitudinea ideilor, susținute cu patos și încredere în idealul unei vieți bazată pe adevăr și loialitate în relațiile interumane.

Eroul al unui roman în care sînt vehiculate idei filosofice, etice și estetice ale societății românești de acum trei decenii, Victor Petrinî nu trăiește pe deplin condiția personajelor aureolate de destinul lor tragic, ci, privind cu luciditate situații și momente din fluxul microrelațiilor sociale, încearcă să le studieze „pe viu”, să „disece” atitudinile, conduite, stări de spirit, pentru a le putea domina și, implicit, pentru a se domina pe sine, în efortul de a rezista presiunilor exercitate de condiții existențiale alienante, de o mare virulență în epoca respectivă.

Prin modul în care Petrinî caută să înțeleagă epoca de mari transformări în conștiințe și, mai ales, în conduita oamenilor, putem aprecia, alături de Sören Kierkegaard: „La urma urmei, un singur lucru e de făcut pentru a slui adevărul: să pămîtești pentru el; numai așa determini o renaștere”.

V. Voiculescu este pentru literatura noastră un caz. Un caz și o excepție adăugată la cele câteva anterioare.

Semnind o operă poetică importantă în perioada interbelică, lăsând viitorului posibilitatea de a-l aprecia lucrările dramatice, el s-a înfățișat generațiilor tinere ca un debutant. Așa și numai așa pot fi considerate volumele apărute în deceniul '60-'70: „Ultimele sonete închipuite ale lui Shakespeare în traducere imaginară de V. Voiculescu” (1964) și „Povestiri” (1966).

Interesul stîrnit a fost cu totul remarcabil. De fapt nu se redescoperează un autor intrat, dintr-un motiv sau altul, într-un con de umbră, ci se descoperează un nou scriitor (poet și prozator totodată) de excepțională valoare. V. Voiculescu, dispărut la vremea celui de al doilea debut dintre cei vii, trimitea spre inimile și cugetele generațiilor tinere starea de febră artistică născută din șocul unei experiențe unice în poezia universală, adăugînd glasul și gestul magului din epoci uitate, dar revenit printre contemporani spre a povesti.

Despre ipostaza de povestitor s-a scris mult, subtil și, pe măsură ce alte proze erau publicate, s-au adăugat noi observații despre arta sa, despre profundul său specific românesc. Nuvelele rămîn o operă fundamentală a literaturii noastre din a doua jumătate a secolului acesta și nu puțini au considerat proza lui V. Voiculescu superioară poeziei sale. Farmecul nuvelor vine din nevoia cititorului (indiferent de gradul său de specializare, de scara pe care se situează din punct de vedere al pregătirii și al lecturilor) de a se lăsa vrăjit cu bună știință, de a asculta faptele senzaționale ale unor personaje cu existență posibilă într-un fantastic aflat în continuă osmoză cu realul. Prin firele cele mai acoperite, mai bine protejate ale sensibilității, s-a fost strecurat cite ceva din ceea ce există pentru eternitate în oricare suflet: iubire și spirit de aventură, încredere în forțele omului, desprinderea din cezurile trecutului atemporal. Totul albit pe un fond de patriotism nesupus eroziunii, căci în nuvele se află întreaga spiritualitate românească, smulsă de sub pecetea

mai multor epoci pentru a fi strînsă sub condeiul unui modern. Din obiectivitatea lucidă și fabulația pe coordonate extrem de îndepărtate pornește starea de transă emanată de acest „ultim berevoi” răscit în miezul secolului XX.

Romanul „Zahei orbul” se situează la nivelul artistic cel mai înalt în creația de prozator a lui V. Voiculescu. Primit cu același mare interes de către public, rededit și de negăsit demult în librării, el a generat comentarii din păcate destul de superficiale printre critici. Dilema cea

crează un univers propriu compus din diferite straturi ale cunoașterii. Firul epic urmărește parcurgerea unor medii sociale, a unor experiențe spectaculoase, felul cum sint receptate acestea pentru a fi recompușe de Zahei. Umbra i s-a instalat dominantă asupra lor, subjugîndu-le. Are loc astfel o ciudată și foarte interesantă întrepătrundere între exteriorul filtrat prin simțurile lui Zahei (și devenit univers interior) pe de o parte, și încercarea de a proiecta acest univers re-făcut, în exterior. Din confruntare se naște tragedia lui Zahei, aflat la confluența planurilor. Citit astfel, romanul poate fi interpretat și ca o parabolă a artistului creator situat aproape întot-

mile Brăilei pentru că nu a mai găsit locul izbăvirii, toate aceste imagini duc inevitabil la ipostaza din ultimul episod. El, care putea fi prin spirit călăuză pentru alții (vezi capitolul „Ocna”), are nevoie acum de călăuză. Sfîrșitul credinței sale în atingerea visului suprem (recăpătarea vederii) se împletește cu dispariția religiei, a obiceiurilor străvechi, sugerată de încercarea preotului păcătos și pedepsit de a îndeplini ritualul botezului. Așteptarea incremenită a lui Zahei nu înseamnă însă decît o înfringere momentană. În subtext se descifrează încrederea în altă judecată. O judecată de apoi nu în sensul biblic, ci (acceptînd interpretarea Zahei-creator) în acela uman, de așteptare a cuvîntului posterității.

Figura lui Zahei, magistrală reușită sritoricească, se încheagă treptat, din urmărirea foarte atentă a comportamentului său, a înfățișării fizice, numai în linii mari aceeași, căci amănunțele deloc întimplătoare îl schimbă de la capitol la capitol (vezi Zahei ca cerșetor, ca muncitor la curțile lui Lagradora, ori ca ocnaș). Personajul se luminează cu incetul, pe măsură ce progesează în cunoaștere; după deziluzia negării schitului Derwent, în el se întăresc negurile generate de înfringere, pentru ca în final să fie învăluit parcă de razele unui amurg perpetuu, după care va urma noaptea, ci răsăritul.

Păind la prima vedere un suflet primitiv și o apariție pitorească prin dimensiuni, Zahei este în fapt un personaj complex, trăind cu maximum de intensitate totul, grație poziției amintite mai sus. Prins în vârtejul stîrnit de revărsarea lumii exterioare spre interior și a celei interioare spre exterior, Zahei devine simbol al condiției artistului.

În cadrul unei teme prezente în literaturile lumii încă din antichitate, V. Voiculescu vine cu o contribuție pe cît de originală, pe atît de puternică. Și mai ales cu un inconfundabil caracter național. Înțelegerea mai exactă a romanului presupune însă raportarea sa la „Sonete...”, și mai ales la „Clepsidra”, capodoperele lirice elaborate concomitent cu nuvelele și cu „Zahei orbul”.

Tradusă în limbi de mare circulație, cartea ar putea avea succesul eclatant repurtat de proza sud-americană.

LIVIU GRĂSOIU

Condiția artistului într-o viziune voiculesciană

mare a fost următoarea: este sau nu roman? Nu cumva sintem înaintea unei povestiri mai întinse? Sau a citorva povestiri legate prin prezența lui Zahei? Se știe, s-a discutat destul despre diversificarea romanului, despre faptul că literatura contemporană (adică cea practică de vreo cincizeci de ani încoace) s-a distanțat mult de modelele clasice. Dacă V. Voiculescu ar fi lăsat în manuscris o lucrare de tip balzacian, să spunem, ar fi fost unii recenzanți mai mulțumiți? Sau atunci s-ar fi insistat asupra lipsei de originalitate, asupra „formulelor depășite” ș.a.m.d.? Formal, romanul este guvernat de câteva legi foarte generale, pe care autorul le simte și le modelează după cum crede de cuviință pentru a rămîne în limitele speciei. Esențială nu mi se pare, deci, clasificarea, ci analiza, interpretarea.

Subiectul romanului credem că este îndeajuns de cunoscut pentru a mai reveni asupra lui. În schimb, merită a fi subliniată semnificația ultimă a cărții: re-facerea lumii din unghiul unui ales al soartei. Pornind de la câteva, prea puține, elemente definitorii (date fizice și cuvînt) eroul, innobilat prin suferință, își

deauna, ca individ social, pe granița care separă lumea sa ideală de cea reală.

Împăcarea lor, a celor două lumi, s-ar realiza prin îndeplinirea dorinței atotstăpînitoare: în text, recăpătarea vederii; în subtext, izbînda prin artă, prin capodoperă. Mirajul acesta îl domină pe erou și se manifestă, în afara altor reacții, prin gestul ingenuncherii, dictat de o credință nestrămutată. Numai că ritmul prosternărilor înaintea dumnezeirii făcătoare de minuni nu se menține același — în capitolul „Pe drumurile țării”, de pildă, calea lui Zahei se desfășoară de la o biserică la alta, fără ca rugăciunile desperate să-i ajute. Va mai repeta ingenuncherea doar de două ori: o dată în ocna, închinîndu-se unui presupus idol (scenă antinologică), și mult mai tîrziu, după ani întregi de căutare, în vechea biserică din satul Cervoii. Acum însă altarul se proiectează pe fundalul judecării supreme și astfel se resfințește.

Zahei cutureierind mahalalele sau cîmpia Bărăganului, evoluînd la bilci sau muncind informal pe moșie, Zahei care cunoaște iubirea necunoscîndu-și iubita, Zahei înțeleptul din infernul ocnei, ca și ființa dărăpănată ce colindă împrejurii-

Dezbateri culturale

Au intrat în tradiția publicistică a revistei Contemporanul (și în obișnuința „de lectură” a cititorilor săi asidui) dezbaterile a căror finalitate vizează, în mod implicit sau explicit, actualitatea noastră culturală. Spre pildă, în nr. 15, din 8 aprilie, paginile 8-9 găzduiesc, prin intermediul unui grupaj de articole, opinii pertinente despre „Lucrările enciclopedice și de sinteză”. Dictionarelor — aceste aparent banale cărți strict informative, de uz mai mult sau mai puțin comun — li se relevă dimensiunea esențială de instrumente fundamentale de cunoaștere în contextul exploziei informaționale contemporane. În cadrul intervențiilor, variate ca tematică, se face un scurt istoric al tipurilor de dictionare, este evidentiat rolul dictionarelor în cultura națională, sint prezente recente apariții editoriale în domeniu. Alături de George Chirilă, realizatorul dezbaterii, participă: Mircea Traian Biju, Ion Itu, Mioara Avram, Olga-Silvia Turbatu, Ioan Vieru. Un posibil motto al discutiei asupra chestiunii ar putea fi afirmația lui Ion Itu, conform căreia „...biblioteca omului de cultură începe cu dictionarele”. Constituie aceste cuvinte și un subtil îndemn adresat tinerilor dornici de performanțe intr-ale spiritualității, căci dictionarele au nu numai o funcție informativă, ci și una accentuat formativă. Tot în acest număr al Contemporanului se remarcă și interviul cu Anton Dumitriu, „Principiile și idealul culturii”, realizat de Elena Solunca (de fapt, continuarea interviului, convorbirea fiind începută într-un număr precedent). Cităm una dintre mărturisirile magistrului, cu adîncă reverberație umanistă: „O îndreptare a atenției asupra întrebării ce reprezintă omul (...) mi se pare calea naturală pentru a ieși din criza lumii moderne”. Un sfat pe care l-au pus la suflet, astăzi, mai cu seamă poeții. Una dintre (multele) dovezi — pagina dedicată lui Nichita Stănescu, sub titlul „O sărbătoare a poeziei românești”. Se continuă în nr. 15 și interesanta anchetă „Anticarii” (întreprinsă de Mircea Herivan, incitantă prin radiografierea unui domeniu (și) cultural mai puțin cunoscut, (G. R.).

Etnografie și folclor

În linia aparițiilor substanțiale, de tîniut, cu care ne-a obișnuit în ultima vreme, Revista de etnografie și folclor propune, în primul său număr pe acest an, o suită de studii de larg interes, atît pentru specialiști, cit și pentru publicul larg, iubitor și interesat de universul și dinamica civilizației noastre tradiționale. Debutînd sub semnul unor generoase gânduri ale prof. Zoe Dumitrescu-Bușulenga, consacrate „Valorii penere ale culturii populare”, volumul cuprinde eseuri cu caracter teoretic, analize consacrate elementelor mitice ce străbat folclorul românesc, atestări documentare referitoare la domeniul etnografiei, un interviu cu Ion Chelcea (realizat de I. Filipescu), o cronică a discului (semnată de Tiberiu Alexandru) și o variată incursiune în viața științifică.

Între materialele publicate reține atenția studiul Ghizelei Sulițeanu referitor la unele „Elemente de continuitate etnologică ale culturii neolitice Cucutenii-Băiceni la poporul român”, studiu ce urmărește incitantele corespondențe dintre formele incrustate în ceramica străvechi și elementele grafice prezente și azi, în forme diverse, pe o seamă de obiecte ce însoțesc ceremoniile populare. Pe aceeași coordonate tematice se situează și articolul lui Gabriel Gheorghe („Elemente arhaice în spiritualitatea populară românească”), articol ce propune spre validare o seamă de analogii ce leagă obiceiurile folclorice de atestări consemnate în textele vedice. La rîndul său, Andrei Oisteanu investighează statutul paltinului în cadrul mentalității populare („Dendromitologia românească”, Paltinul”). Prof. Gh. Pavelescu ne poartă în lumea unui „străvechi obicei postmatrimonial din Țara Zarandului — «Tirgul sărutului» de la Hălmașu”. Constantin Costea prezintă pe larg „Jocurile feciorești transilvănene”, iar Janeta Ciocan se ocupă de creatorii populari din „Centrele ceramice Baia Mare și Baia Sprie”. (N. P.).

„Revista noastră”

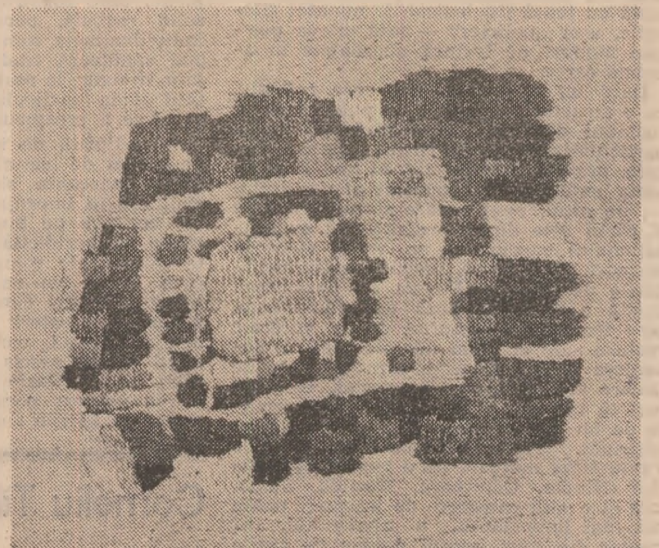
În bogatul nostru peisaj revuistic, printre atîtea publicații impunătoare prin tradiție și ținută intelectuală, cu o practică publicistică îndelungată, și-a câștigat prestigiu și o publicație ce ar părea puțin demnă de interes pentru anumite prejudecăți și atitudini preconcepționate. Este vorba de Revista noastră, pe a cărei primă pagină citim: „publicație a elevilor Liceului «Unirea» din Focșani, fondată în 1912, distinsă, în cadrul Concursului național al presei școlare, cu Premiul I, în 1978 și 1981, cu «Premiul special al juriului pentru cea mai bună revistă școlară din țară», în 1979, și cu «Diploma de onoare», în 1987, înregistrată la U.N.E.S.C.O. în 1980”. O carte de vizită impresionantă, în care, de bună seamă, se regăsește contribuția multora dintre foștii elevi ai renumitului liceu focșănean, astăzi personalități ale vieții noastre științifice și culturale. Anul trecut, Revista noastră a fost sărbătorită la 75 de ani. Primul număr din acest an al revistei este o ediție specială dedicată Zilelor Revistei noastre, Texte bune și foarte bune, de largă respirație, pledoarii „pro domo”, înscenări — tot ce poate implica un moment aniversar. Și, totuși, nu chiar... totul. Lipsesc din această revistă a „noastră” cei mai tineri realizatori ai ei, elevii de azi, numele lor fiind de găsit doar la caseta redacțională. Desigur, la cei 75 de ani ai revistei puteau roști și ei „un cuvînt” pe măsură, avînd pregătita nu vom fi pe deplin mulțumiți toată recuzita sentimentală și capacitatea intelectuală. Debutul în poezie din pag. 2585 a acestui număr special îl considerăm nerelevant... Exact ceea ce știam: Cu o floare nu se face primăvara! Să nu uităm însă ce spune coordonatorul Revistei noastre, profesorul Petrahe Dima: „Niciodată n-am fost și de calitate revistei. Această nemulțumire este și motorul urcușului ei neîntrerupt”. Așa să fie! (E. M.).

„Teleormănene”

Loc de obirșie a doi importanți scriitori din ultimii 50 de ani (Zaharia Stancu și Marin Preda), Teleormanul caută a continua și frecvența obișnuințele literaturii. Un reflex al acestei stări de fapt este și suplimentul „Pagini teleormănene” găzduit de revista Arges în numărul său din martie 1988. Spunem „reflex” deoarece, după

opinia noastră, numitele „Pagini teleormănene” mărturisesc (argumentează) destul de puțin (încă) despre ceea ce înseamnă, astăzi, fenomenul literar-artistice din Teleorman, Semnalăm, totuși, interesantul documentar „Siliștea Gumești între realita-

te și literatură”, de Gheorghe Filip, articolul „Începuturi ale culturii și învățămîntului în Teleorman”, de Stan V. Cristea, cit și grupajele de poezie, cenacurile teleormănene afirmîndu-se, de data asta, prin prezente poetice notabile. (E. M.).

ANGELA NICOLAU — „Podoabă” (broderie manuală)

Vitralii Băiat de țară

Nikos Kazantzakis, în romanul său autobiografic „Raport către El Greco”, povestește cum în copilărie, dormind la cîmp, se trezește înspăimîntat auzind un zgomot celest. Li readuce liniștea unchiul său care îi explică simplu: „Culcă-te, dormisiorule, n-ai mai auzit pîriulul acesta? Cresc pepenii!”

Această mărturisire mi se pare extraordinară și, acum c-a scris-o Kazantzakis, cred c-am trăit-o și eu. De asemenea, cred c-am trăit — copil fiind — toate revelațiile care mai tîrziu vor forma întrebările fundamentale ale existenței, inclusiv faptul că veșnicia s-a născut la sat deși nu-l citisem încă pe Blaga. Cele mai frumoase lucruri rămîn însă în vis, nescrise. Și, de fapt, ar fi păcat să spunem dintr-o dată totul, să forțăm natura să ne dea cheia cu care să ne îndreptăm spre unul din sensurile evoluției ei.

Pleași de-acasă sintem cu toții, adică dintr-un sat în care ne vom întoarce ori de cite ori vom avea ceva de spus lumii. Întreprinzători, căutăm cuvîntul-minune, cuvîntul care să exprime dintr-o dată totul. Fiecare sat continuă alt sat, fiecare sat explică lumea pînă în cele mai mici amănunte. Fiecare sat își are o agoră — cum îi plăcea lui Marin Preda să spună despre Poiana lui Iocan — unde oamenii se vor strînge punîndu-și întrebări esențiale. Și să nu uităm: din satele mici — lucru de altfel știut — au plecat poezii lumii cel mai mari. Și nu numai acestea.

Să purtăm, deci, satul cu noi peste tot, să-i ducem cuvînta în lumea marilor metropole și să ne trezim din cînd în cînd înspăimîntați de faptul că pepenii cresc. Și să mai auzim cum tutuie pîndarii (vestind, în Univers, existența noastră) și cum ne intră pe fereastră o bostănărie.

Haideți să căutăm cuvîntul care exprimă cel mai bine adevărul!

CONSTANTIN PREDĂ

Marrakech, Marrakech...

După mulți kilometri de peisaj arid, monoton, fredonând în gând bine-cunoscută melodie Marrakech, Marrakech... (despre care aveam să aflăm cu uluire că nu este cunoscută de localnici), intrarea în vechea capitală a Sudului marocan se face printr-o splendidă palmerie, una dintre cele mai frumoase ale țării, cuprinzând, pe o suprafață de aproape 15 ha, circa 10.000 de arbori. Iar, odată intrat, toate drumurile duc parcă spre mirifica și halucinantă piață Djemâa El Fna. Ai impresia că tot spiritul Sudului cu misterul și magia lui s-a adunat aici. În ritmul trepidant al tamburinelor și căldura domoală a unui sfârșit de zi de septembrie, prin mulțimea curioșilor se manifestă gălăgios imblinzitorii de șerpi, înghițători de săbii, predicatorii musulmani, pășurari, oameni-orchestra și alți scamatori... numeroase tarabe oferă din belșug vizitatorului suc proaspăt de portocale făcut chiar sub ochiul său... arome de plante și mirodenii, mirosuri puternice de mîncăruri tradiționale, imbietoare...

Mici grupuri de curioși inconjoară princi-

pelele puncte de atracție... în câteva locuri, hipnotizatorii de șerpi cu părul vilvoi și ochii așintii, parcă gata, gata să iasă din orbită fixează drept în față cobre negre și lucioase, cu capete plate parcă înfepenite... alături, aceleași cobre se urcă încet, vertical în sunetul misterios al clarinetelor.

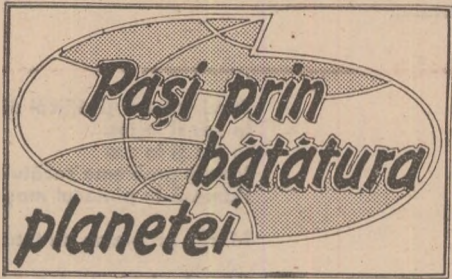
ascund maiestose și splendide palate. După frenesia tumultuoasă a străzii, pătrunzi brusc în calmul și prospețimea grădinilor andaluzice ale Palatului Bahia. Rafinament și artă. Bucuria spiritului spre înalțimi și zări de suflor și culoare. În apropiere, sub domnia unei liniști creatoare, Pala-

spunea că „orice palat alături de el pare urit”. Aici, în liniștea și muzicalitatea vechilor ziduri are loc, în fiecare an, Festivalul național de folclor marocan. Peste tot minarete care mai de care emanând bun gust și rafinament, cum este celebra moschee Koutoubia cu cele trei bule din aur fin ale sale fixate în vârful înalt.

Pentru a ajunge în cealaltă parte a orașului, împrumutăm o caleașcă (din cele aproape 300 cîte se plimbă alene pe străzile localității) și în boarea plăcută a serii pătrundem pentru o clipă (sau ni se pare numai) în esența acestei lumi de spirit și culoare.

Se spune că Marrakech a dat chiar numele țării (străinii vorbeau inițial de Royaume de Marrakech și, prin deformare, s-a ajuns la Royaume du Maroc). Astăzi, el reprezintă al doilea oraș ca importanță al Marocului, dar marea sa mîndrie rămîne aceea de a fi capitala misterioasă și luxuriantă a sudului acestei mirifice țări africane.

MIRCEA DUȚU

Pe nesimțite, fluxul mulțimii te poartă încet, încet spre labirintul de lumini și umbre al soukurilor din apropiere; o țesătură de străduțe, fundături sau lungi culoare, ramificate la infinit, te aruncă într-un adevărat hășiș de nepătruns.

Nu de puține ori porțile tăcute, misterioase, închise în sine, care răsar de pretutindeni și în dosul cărora nu poți să știi niciodată dinainte ce se află,

tul Dar Si Sâid adăpostește Muzeul de Artă Marocană. Dar mărturiile și semnele artei și milenarei civilizații sînt prezente peste tot la Marrakech: de la colțul micii străzi a Medinei și pînă la fațada sculptată a fincînii. Sau, trecînd pe nesimțite în orașul vechi poți admira în voie frumusețea mozaicurilor de la Medinâ sau Ben Youssef sau vestigiile Palatului El Badi despre care poetul

Important e să participi!?!

Băieți scoliți, toți antrenorii care au ajuns la cirna echipei olimpice de fotbal au preluat din mers devisa generoasă a baronului Pierre de Coubertin, potrivit căreia, cînd vine vorba de olimpism, important e să participi. Și, pornind de-aici, participăm cu sîrg și la preliminariile J.O. '88, lînd Europa în lung și-n lat și culegînd bătaie după bătaie cu atîta bucurie, de parcă devisa mai sus amintită ar cuprinde și îndemnul „Important e să-ncezi!” Pățania daneză de la Aalborg, demnă de trecut în celebra carte a recordurilor, nu mai e decît o glumiță nevinovată pe lingă bufoneria de fotbal petrecută miercuri (13!). La București, în jocul cu olimpionicii greci. Sau, dacă n-a fost bufonerie, a fost... respect! În semn de respect pentru inventatorul Olimpiadelor, ne-am plecat în fața grecilor și la noi acasă sau, cînd nu ne-am plecat noi, ne-au aplecat ei, în cadrul străvechiului joc dinamic cunoscut și sub numele de soarecele și pisica! Cred că de multă vreme n-am trăit atîtea momente de jenă ca în această întîlnire, în care olimpicii noștri un reușit să joace mai prost decît a jucat Steaua cu Benfica Lisabona! În puținele secunde cînd mingea ajungea și la ai noștri, numărul gafelor sporea cu o repeziune extraordinară, iar publicul, înțelegător și generos, dăruia cu mîrînimie aplauze fotbalistului care izbutea performanța de a nu pasa cotofana direct la adversar! Zburdau grecii pe „23” de parcă erau liderii grupei, nu ultimii clasati, cu zero puncte pîn-acum, iar fotbalul pe care ni l-au demonstrat a fost așa frumos și-așa curat, încît tribunele au înțeles că lupta-i foarte înegală și i-au aplaudat sincer pe-nvingători. De-acum urmează, bănuim, vreo cîteva sedințe încercate de năduf, în care se va spune că echipa a fost vinovată, că n-a jucat, că n-a luptat, că nu s-a apărat și nici n-a atacat etc., etc., etc. Poate va fi, însă, și cineva care să zică răs-picat că am avut în șase meciuri șase echipe diferite și vreo șase antrenori și că, deși preliminariile olimpice fiind, o fi primind devisa că e important să participi, dar să mai și câștigi din cînd în cînd cîte un meci, postura de ciucă a bătailor neonorînd pe nimeni. Și succes echipei Steaua, în returul de la Lisabona!

HORIA ALEXANDRESCU

Redescoperirea muzeelor

GHIMPELE, marmură, de CORNEL MEDREA. Sculptura se află în Galeria Națională

Cornel Medrea cultivă o intensă solaritate a expresiei plastice, dublată de o aură ușor romantică. Transpare, în sculpturile lui Medrea, bucuria vieții, o tinereții, încrederea în destinul omului și în forțele sale desfășurate într-un spațiu liber, dominat de aștri. Sînt cerete ecouri din creația populară, definitorii expresii ale spiritului nostru aflat sub semnele soarelui, ale echilibrului sufletesc.

Sculptor aflat mereu pe linia artei realiste, Medrea poate fi asemănat cu un prozator ce povestește în fraze ample, cu o bogăție de impresii și senzații ce înseninează mereu. De referință este în acest context marmura „Ghimpele”, ce parcă luminează dintr-o concentrare plină de mister și atracție a materiei oprite, o clipă, din veșnicia mișcării ei. Întreruptă dintr-un joc cimpenesc, tinăra

— vitală și prevestind maternitatea — cercetează preocupată, dar fără a avea durerea pe chip, ci mai degrabă o nedumărire în fața unei banalități, pictorial atins de, probabil, un prim semn al vitregiei celor din jur. Năluca vârstei nu pălește, tinerețea urmînd a-si relua cursul, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat, imediat ce ghimpele se va întoarce în lumea sa minerală. „Ghimpele” de Cornel Medrea este una dintre operele cele mai limpezi-toare de stări sufletești din cadrul Galeriei Naționale. (E.M.)

PUBLICUL ESTE O ILUZIE

Universitatea Columbia, martie 1980

BARNSTONE: Borges, în toate literaturile scriitorii folosesc mitul. Așa au procedat, Joyce, Milton, Virgiliu. Opera dumneavoastră conține multe mituri. Ne-ați putea vorbi de folosirea mitului în scrierile dumneavoastră?

BORGES: N-am încercat niciodată mitul. Mitul mi-a fost dat, poate chiar de cititori, dar eu personal nu l-am încercat niciodată și nici nu m-am preocupat de el.

BARNSTONE: De ce v-ați hotărît să scrieți o poezie despre Endimion?

BORGES: Am scris această poezie pentru că am vrut să arăt că Endimion este o realitate prozaică și nu un mit, din moment ce fiecare bărbat care a fost iubit, a fost iubit de o zeiță. Eu am fost Endimion. Toți am fost Endimion cel iubit de lună și care s-a simțit nedemn de ea și a căutat să-i mulțumească. Acesta este sensul poeziei. Nu-mi făceau de lucru cu mitul.

BARNSTONE: Ați tradus mult în viața dumneavoastră. Credeți că, traducînd din alte limbi, ați învățat ceva folositor pentru propria dumneavoastră poezie?

BORGES: Da, dar nu numai traducînd, ci și citind. Învăț tot timpul. Sînt un discipol, nu un maestru. [...]

BARNSTONE: Aș dori să vă întreb ceva despre folosirea versului liber și a unor forme tradiționale cum ar fi sonetul în poeziile dumneavoastră.

BORGES: Cred că versul liber este cea mai dificilă dintre toate formele de versificație, dacă nu ai grijă să fii Walt Whitman! Formele clasice sînt mai ușoare pentru că îți oferă un model. Repet, de fapt, ceea ce a spus Stevenson. El a scris că, dacă ai un vers, o unitate, atunci vei continua să repeți acea unitate. Această unitate poate să fie construită prin aliteratie (așa cum este în cazul poemelor scrise în engle-

za veche sau în norvegiana veche) sau prin rimă, printr-un anumit număr de silabe sau prin accente lungi sau scurte. Dar, odată ce ai o unitate, ești obligat să repeți modelul. În cazul prozei, modelul trebuie schimbat tot timpul. Trebuie schimbat în așa fel încît să fie plăcut cititorului, să fie plăcut auzului. Și poate acesta este motivul pentru care, în toate literaturile, versul stă înaintea prozei. Versul este mai ușor, în special dacă există un model care să fie urmat.

Aș putea spune că, versul liber este la fel de dificil ca proza. Mulți oameni cred că, atunci cînd vorbim, folosim proza. Este total greșit. Cred că limbajul oral este străin de literatură. Proza mi se pare foarte dificilă. Ea

tură îi permite vocii să-și găsească propria-i intonație. În așa fel încît sonetele scrise în toată lumea să aibă aceeași structură și să fie total diferite. Fiecare poet contribuie cu ceva la asta. Drept care, l-aș sfătui pe orice poet tînăr să înceapă cu strofe riguroase.

BARNSTONE: Ați vrea să faceți o comparație între diverse sonete în limba engleză, între sonetele din limba spaniolă și sonetele scrise de dumneavoastră?

BORGES: Sonetele scrise de mine trebuie lăsate la o parte. Acum vorbim de literatură!

BARNSTONE: Cu toate acestea, sonetele dumneavoastră au ceva de-a face cu limba engleză.

BORGES DESPRE BORGES

Marturile unei mari conștiințe

trebuie să stea întotdeauna după versul clasic. Și eu am făcut, desigur, greșeala pe care o fac toți tinerii, și anume am crezut că versul liber este mai ușor. Drept care prima mea carte a fost un eșec în mai multe privințe: Nu numai că nu s-a vîndut nici un exemplar (cu acesta a fost scopul meu!), ci prin faptul că versurile erau foarte stingace. L-aș sfătui pe orice tînăr poet să înceapă cu formele și modelele clasice.

Unul dintre cele mai frumoase modele mi se pare sonetul. Ce ciudat este că o formă atît de invariabilă, cum este sonetul — două strofe, două catrene, sau trei strofe, apoi două versuri care rimează — să poată fi folosită în scopuri atît de diferite! Dacă mă gîndesc la un sonet de Shakespeare, la un sonet de Milton, la un sonet de Rossetti, la un sonet de Swinburne, la un sonet de William Butler Yeats, am în vedere lucruri total diferite. Totuși, structura lor este aceeași, căci această struc-

BORGES: Sper că da. Desigur, și sonetele scrise în limba spaniolă, pot fi foarte diferite. Dacă luăm, de exemplu, un sonet de Góngora, un sonet de Garcilaso, un sonet de Quevedo, de Lugones, de Enrique Banchs, acestea sînt total diferite. Și totuși forma este aceeași. Însă intonația este complet alta.

BARNSTONE: Borges, dacă-mi permiteți un alt fel de întrebare, o întrebare personală, v-aș întreba despre sentimentele dumneavoastră: ați avut vreodată un sentiment de liniște sufletească?

BORGES: Da, am avut, dar nu acum. Am avut clipe de liniște. Uneori mi-au fost date, poate, de singurătate. Alteori de cărți sau de amintiri. Sau cînd, scu-lindu-mă din somn dimineața, m-am trezit, în mod ciudat, în Japonia sau la New York. Acestea sînt daruri foarte iubite și clipe de liniște.

BARNSTONE: Ați simțit vreodată că vă este frică?

POEȚI DIN ISRAEL

Ai putea crede că poezia israeliană contemporană, cea care se scrie și s-a scris în țară, de la înființarea statului Israel, în 1948, plătește tribut influențelor diverse, cu atât mai mult cu cât, așa cum îmi mărturisea Sandou David, președintele Uniunii Scriitorilor, mulți poeți nu scriu încă direct în ebraică. Și totuși, din lectura mai multor antologii, ca și din lectura unor volume pe care autorii lor au avut amabilitatea să mi le dăruiască, am constatat că poezia acestei țări rămâne mai aproape de filioanele clasice decât de experimentul modern și postmodern. Firește, un avânt lingvistic este depistabil, iar poemul, mai mult ca oricând și-a luat misia socialului. Primind nu de mult, volumul în limba română „Caut izvoarele” al poetului Albert Goldemberg, apărut la Tel Aviv, (poetul și publicistul ne-a vizitat de curând țara, la invitația Ministerului Turismului din România), mi-am întregit

această convingere printr-o lectură care mi-a produs incântare. Poezia israeliană rămâne o formă de comunicare sensibilă care încorporează puteri transformatoare și ambiții transformatoare. Poetul nu scrie pentru sine ci pentru a fi receptat. Nici un poet nu pare a spune „nu mă interesează dacă sînt citit”, ceea ce, în alte locuri devine, a devenit, un fel de curent al autoanulării, cu teoreticieni febrili, cu justificări estetice nervoase. Atît pentru Sandou David cît și pentru Albert Goldemberg, poeți de primă mărime din Israel, poezia este și rămîne o datorie de conștiință a omului creator față de semenii săi, față de umanitatea pe care sîntem dator să-o facem mai adevărată și mai sensibilă prin puterea și frumusețea nemăsurată a cuvintului.

LUCIAN AVRAMESCU

Sandou David

Memorii

Să alergi desculț
prin zăpada albă
ce acoperă urmele de singe;
zăpada — stacojie.

Să alergi desculț.
Prin tăcuta, dezgolită pădure
în gerul
ce îngheață privirea și dispare.

Să alergi desculț.
Între abisuri,
movie de cadavre —
zăpada zimbește.

Time — în ruine.
Nici o credință.
Printre cadavre
noi încă agățîndu-ne de viață.

Sculptură

Marmora cedează.
Crea orul său
i-a divulgat secretele.
Sculptură
ce se dezvăluie fără rușine ca o floare.

Marmoră imblinzită.
Strălucitoare operă —
raze albe de lumină.

Pe ceașta plușului
ea o mectă peste ochi
ca o ninjîiere caldă,
sculptura pe pedestalul său.
Singure alergînd în venele

marmorei.
Imprejur —
totul capătă mișcare.

Acuarelă

Degetele ușoare ale palmierului
zdrăngăne corzile vîntului

Stelele
butoaie strălucitoare la porți de cer
primesc noaptea.

Printre stînci
orele sărînd ca o turmă.

Timeul scuturat,
ca frunzele pe un bulevard.

Noapte străveche.
Noapte robustă.
Liniște biruitoare.

Zori

Caii tineri ai nopții sălbatic alergînd.
Singele nostru bubuind în copitele lor.
Ei știu să ajungă dincolo de stele,
intinzîndu-se spre cele mai îndepărtate
teritorii ale luminii.
Zorii răsărînd pe buza abisului.

Traducere de ALIȘ ARMINDA

Albert Goldemberg

Marile probleme

Marile probleme se leagăna
Se leagăna asemeni unor gîscani plini de ei înșiși

Dînd solemn și ridicol din cap
În sus și în jos
În jos și în sus
Marile probleme secătuite de vlagă
Rămasă în pintecul mașinii de calcul.

Marile probleme au totuși o limită.

Dincolo de ea înaintează cu patru picioare
— Subțiri cit genele fetei sau ale băiatului
De șaptesprezece ani —
Cu patru picioare de fum înaintează gîndăceii
Prin iarba umedă
Răcoritoare ca suc din subțioara fecioarei
Și se înalță apoi cu aripi străvezii
În imensitatea albastră
Care la opt centimetri deasupra pămîntului
Se numește tot cer.

Țăranii își duc la potcovit caii
Bunica plînge pentru că o dor măselele
Și o dansatoare cu fața prelungă și tristă
E fericită în seara aceasta
Pentru că umerii și brațele și coapsele ei
Au izbutit să intruchipeze pe scenă un vis
Lipsit de substanță tematică.

Marile probleme au totuși o limită.

Simplu acest plus

În universul inventariat de toate privirile
Am descoperit un plus.

Ideea nouă domină forma eternă a tuturor stărilor
Mișcărilor
Și inerțiilor.
Întrinsa tănuită se conservă poezia potențială.

POEȚI PORTUGHEZI CONTEMPORANI

Nici în Portugalia tectonica mișcărilor literare nu a găsit încă formula ideală pentru distribuirea locurilor de apartenență la o generație literară sau alta, cel puțin atunci cînd privești lucrurile de aproape. Oricum, poeții din acest grupaj sînt „contemporanii” noștri, chiar dacă între prematur dispărutul Cristovam Pavia (mort la 35 de ani, în 1968) și Al Berto, născut în 1948, este o oarecare întindere de timp. Se ținea transversală propusă acum cititorului nostru vrea să surprindă însă diversitatea, cel puțin o parte a ei, într-un peisaj liric lusitan extrem de compozit și valoros (o afirm cu toată convingerea). Fără să vinezi similitudinii, nu poți să nu ai însă un straniu sentiment ce îți amintește scrisul lui Turcea, citindu-l pe Cristovam Pavia. Dar și alte comparații cu poezia noastră actuală s-ar mai putea face

(lirică de atitudine socială, antirăzboinică, parabolă, textualism, ironie, intelectualism, exaltare post-modernă s.a.). Trăim, se pare, într-o metaliteratură, iar limbajul poeziei a devenit mai universal funcțional. Cît despre poeții din acest grupaj, cu toții sînt personalități de primă mărime, acomodată perfect și cu indiferența Marii Europe la ceea ce se petrece în latura extrem vestică a continentului. Cel puțin João Pedro Grabato Dias, pînă nu demult cunoscut doar unor intimi prieteni, și Al Berto, tinărul rebel ce-și aduna anul trecut producția poetică într-un masiv volum — **O Medo** (Teama) — au la această vîrstă matură o „operă”, scandalos de extinsă și deseori frizînd scandalul, deși scandalul este tot mai greu de obținut într-un ev vătuit și bine imunizat la insolit.

Cristovam Pavia

Poem

Scufundători abrupti plonjînd în apele dușmănoase
Cu ochii ațîntiți și cu pieptul strivit,
Afundîndu-se încet, spre lentul sunet al secundelor
vertiginoase asemeni secolelor,
Noi cu toții vă însoțim și puterile noastre le alăturăm
în aceeași meditație.

Aici, pe uscat,
Între nori și pămînt,
Între picătura de transpirație și rouă,
Așteptăm acel termen din toate puterile noastre.
Iar mesajul nostru îl veți afla:
Numai prin adînc există ieșire.

Joao Pedro Grabato Dias

Arca. Odă didactică la persoana întii

LXXXVIII

Luna comandă direcția materiei
În fecunda intenție a vieții viitoare.
Ea are lumina vegetală și inconștientă
A instinctului, și haloul spontanului
Imaginat în vis, și paloarea
Surd corijată
De către o realitate alterată
Prin abuz de visare. Luna plutește
Cu greutatea unei lebede și a orgoliului său
Pe marea gravă a lucrurilor create.

Gastao Cruz

(Căzură frunze albe-n această casă)

Căzură frunze albe-n această casă
pavimentul de plumb și benzină
ziua mai mult îmbătrînește întrebînd
căzură pe podea bombe repezi

Cu degetele ridic oase zdrobite
și-mi rămîne pulberea frunzelor în retină
îmbătrînește-n cîmpie casa pe zi ce trece
dau năvală în ea avioane lacome

Întrebarea nopții deasupra morților
vine din păsări căzute și din pămînt
a trecut toamna și iată războiul e mort

și vîntul începe să bată spre nord
răspunsul morții învește pămîntul
dezvelînd în țărîna frunzele și oasele

Al Berto

Rumoare a focurilor

innoptezi în mine
iar dacă din întimplare-ți ating memoria... iubești
sau te prefaci că mori

presimt luminoasa aromă a focurilor

ascult rumoarea pămîntului îmbibat
pălăvrăgeala mistuită de foc a stelelor

...încă e noapte
absentul trup se instalează hoinărînd
înveșmintat în nomada singurătate a păsărilor

nu mai stăpînesc albiciunea ascunsă a cuvintelor
și nici o lumină nu irumpe ca să pot bea...

Joao Miguel Fernandes Jorge

Acest text pe care un animal

îl trăgea după el

Acest text pe care un animal îl trăgea după el
pînă în poarta casei. Acest text
ce scotea un țipăt strident
cînd era atîns.
Cred că era rănit. Poetul
care era în el sau în altul
acea conversație neîntreruptă
om și text menținîndu-și
pe un domeniu rezervat drepturile lor.
De ce ?

Fiindcă așa aduce textul în scenă o specie
de disponibilitate instabilă coruptă fragilă
și muritoare.

Prezentare și traduceri de DINU FLAMÂND

